

Fra Kolind til Hornslet til Rønde

Mit liv i manufaktur

Otto Sørensen
Rønde

Otto Sørensens manufakturhandel i Rønde er kendt over hele Djursland. Forretningen føres i dag videre af datteren Mariann Sørensen Thomsen. Her følger Otto Sørensens egen beretning om, hvordan det gik til, at han skabte den kendte og succesrige butik – en samtale med Vilfred Friborg Hansen i 2005 – og lidt "eftersnak" med Mariann Sørensen Thomsen i 2010. Jeg giver ordet til Otto Sørensen:

Jeg er født i Kolind i 1924. Far var arbejdsmand, så der var ikke meget at gøre godt med, og alle børnene måtte bidrage til familiens økonomi. Far tjente 60 kr. om ugen på et støberi, hvor de lavede brøndringe, tagsten m.m. ved håndkraft.

Jeg var nr. 8 i en søskendeflok på 11. Vi børn sov tre i hver seng, en lå i midten og de to andre ved siden af med hovedet den modsatte vej. På den måde var to senge nok, for de ældste kom hurtigt ud at tjene, så der var kun 5-6 hjemmeboende i min barndom. Jeg husker de store, sribede, tunge og grove olmerdugsdynner. De brugtes uden betræk, så de var bestemt ikke særlig bløde at sove i¹. Når de havde udtjent som dynner, blev stoffet gjort rent og anvendt til møbelstof.

Engang far var på udsalg hos byens manufakturhandler Robert Bang, der havde butik på hjørnet midt i byen, spurgte indehaveren far: "Søren Peter, du har så mange børn, har du ikke én, der kan være bydreng hos mig?" Det mente far jo nok kunne lade sig gøre.

Han kom så hjem, men vi var flere i søskendeflokken, der kunne komme på tale, så far fandt på at lave en lille konkurrence for at finde frem til den heldige. "Vi kan jo sige, at den af jer, der kan hoppe højest, får pladsen", sagde far. Og da det viste sig, at det var mig, der hoppede højest, så fik jeg pladsen.

Sådan gik det til, at mit liv kom til at handle om manufaktur...

Bydreng i Kolind

Jeg var 9 år gammel og havde pladsen som bydreng de følgende 5 år, indtil jeg blev konfirmeret. Det var en rigtig god tid.

Foruden pladsen som bydreng var jeg også mælkedreng om morgenen. Vi var to drenge, der fulgte med mælkevognen rundt på dens tur i byen. Vi skulle løbe ind til folk og hente fade og krukker, få fyldt op ved mælkevognen og derefter tilbage til folk med mælken. Den blev jo solgt i løsvægt dengang.

¹ Olmerdug: ordets første stavelse hentyder til den tyske by Ulm. Hjemmenvævet dynebolster af hør og uld eller bomuld vævet i stærktfarvede striber (Nudansk Ordbog).

Så det var bare tidligt op om morgenen, afsted med mælkevognen, derefter i skole, og så om eftermiddagen ned til Robert Bang og være bydreng.

Jeg fik den fyrstelige løn af 5 kroner om måneden for at gå bydreng - eller måske snarere "alt-mulig-dreng", for jeg blev sat til alt forefaldende arbejde: vask af vinduer, fejning, oprydning, almindelig gåen-til-hånde etc. Jeg vidste aldrig, hvad dagens arbejde ville komme til at bestå af, når jeg mødte, det fik jeg at vide hen ad vejen, som det nu bød sig. Der var ikke noget, der hed prisregulering eller lønforhøjelse, det var 5 kroner om måneden i alle de 5 år, jeg var der. Til gengæld faldt der af og til en skilling af i drikkepenge, når jeg var ude i ærinder som bydreng.

Jobbet som mælkedreng var ulønnet. Lønnen var alene de drikkepenge, der faldt af undervejs. Især de gamle koner på ruten var flinke til at give en skilling nu og da.

Jeg fik selv lov til at beholde alle pengene, men til gengæld skulle jeg selv holde mig med tøj og sko. Især det sidste kunne godt gøre indhug i pengene, for vi bevægede os meget, så der blev slidt noget fodtøj op mellem år og dag. Af de 5 kroner fra Robert Bang gik de 2 kr. til tøj og de 3 kr. til fodtøj.

Da jeg kom ind til Robert Bang første gang, præsenterede jeg mig: "God dag, jeg er Søren Peters dreng!"

"Nå, det er godt," svarede Robert Bang, "så kan du stille dig dernede nederst ved disken".

Det gjorde jeg så, men da alle de spændende ting foregik i den anden ende af disken, rykkede jeg umærkeligt derop, indtil Robert Bang bemærkede det, og så var der øjeblikkelig besked: "Det var dernede, du skulle stå!" Og så måtte jeg rykke tilbage igen.

Robert Bang var streng, men hvis man passede sine ting, var det en god plads. Det mest spændende var at komme ud til folk, og mange husker jeg levende den dag i dag, måske især de gamle enlige koner, som altid var så flinke, f.eks. Gamle Maren og Mine Fritz. Mine var på ægpakkeriet, hvor konerne stod og sorterede æg (ægpakkeriet lå, hvor Brugsens parkeringsplads er nu). Gamle Maren havde fået den ene arm amputeret og sagde tit: "Åh, Otto, jeg fryser sådan på de fingre, jeg ikke har!" Det lød jo mærkeligt, men jeg er senere blevet klar over, at det er helt normalt.

Maren gav mig også af og til et æble, og hun skrællede den selv henne ved kakkelovnen, og den var helt sort, når jeg fik den. Men den smagte lige godt for det.

Læretid

Jeg blev konfirmeret i 1938, og så gjaldt det om at få en god læreplads. Gennem min far fik jeg en læreplads hos en af byens bagere, så alt tegnede til, at det var den branche, der skulle blive mit liv.

Men så siger Robert Bang en dag til mig: "Nå, Otto, nu er du så blevet konfirmeret, hvad skal du så?"

Jeg fortalte, at jeg skulle i lære som bager.

"Nå, skal du det, det synes jeg ikke. Jeg synes, du skal i lære her hos mig!" svarede Robert Bang. Og det ville jeg da gerne. "Nå, men så er det i orden", sagde Robert Bang, "så ringer jeg lige til bageren og siger, at du ikke kommer!"

Det var så den anden store tilfældighed, der afgjorde, at min skæbne blev manufakturbranchen.

Lønnen i læretiden var ikke stor. 40 kr. det første år, 60 kr. andet år, 80 tredje år og 100 det fjerde og sidste år. Så det var nødvendigt at skaffe lidt indtægter ved siden af. Det skete ved, at jeg tog ud og tapetserede og malede for folk. Det foregik om aftenen og om søndagen - af gode grunde havde jeg jo ikke mulighed for at få økonomisk hjælp hjemmefra.

Det var noget lettere for mig end for så mange andre at begynde læretiden, for jeg kendte jo firmaet godt fra tiden som bydreng. Men Robert Bang var en streng læremester, der skulle virkelig bestilles noget. Og hvis der en dag var noget ekstra, der skulle laves, måske fordi der var

Til venstre Robert Bangs butik, datering usikker, formodentlig mellem 1900 og 1920, altså før Robert Bangs tid. Til højre samme butik i dag, med navnet E. S. Mode.

kommet mange nye varer hjem, eller der skulle stilles om, så fik man bare at vide, at "i aften skal vi arbejde!" - og så var det bare om at stille op, der var ingen snak om overtimer eller ekstra betaling.

Tiltaleformerne var selvfølgelig anderledes dengang. Pudsigt nok sagde Bang "Otto" og "du" til mig, mens jeg tiltalte ham som "Hr. Bang" og med "De".

Firmaet var oprindeligt en filial af Skødt og Jørgensen i Randers, og Robert Bang havde været bestyrer for dem, men havde så selv købt i 1928² og var nu selvejende. Med "moderfirmaet" Skødt og Jørgensen skete der det, at Skødt brød ud og tog til Ålborg, hvor han sammen med en anden dannede "Skødt og Mouritzen". Det firma eksisterer ikke mere. Jørgensen blev i Randers og drev firmaet der videre, i dag ligger "Modecentret" på stedet, det er på Torvegade.

Vi solgte alt, herretøj og dametøj, pigetøj og drengetøj. Det betød jo også, at man fik en alsidig uddannelse ved at være i lære der.

Der var to andre manufakturforretninger i Kolind, nemlig Bregnegaard i EBM og "Thygesen og Ishøj" (to damer). Jeg havde en særlig opgave med at holde øje med de to konkurrenter. "Otto, gå lige en tur", sagde Bang, og så vidste jeg, at jeg skulle gå en runde for at se, hvem der kom hos de andre, og hvilke varer, de interesserede sig for. Bagefter skulle der aflægges rapport, men jeg "underdrev" altid lidt, for Bang kom i dårligt humør, hvis han hørte, at der var mange kunder de andre steder, og hvis de interesserede sig for de dyre varer som habitter o.lign.

Robert Bang var knagende god til at lave annoncer. Det lærte jeg meget af. Jeg husker en af hans gode slogans for gardiner: "En stue uden gardiner er som en dame uden hat!" Jeg husker også en dame, der kom ind for at skælde ud over en annonce, og da Bang bad hende gengive den, kunne hun den udenad - og Bang måtte jo konkludere, at så var hans mål nået...

Da jeg var udlært som 18-årig, blev jeg ansat i firmaet. Jeg blev der de næste 14 år. Men jeg blev klar over, at sønnen skulle overtage, så jeg ville ikke selv have en chance for at komme videre der. Derfor søgte jeg i stedet til Hornslet, til Oluf Sumborg, der havde butik, hvor der nu er restaurant, tæt ved stationen og Gæstgivergården i Hornslet. Det var i 1954.

I Kolind oplevede jeg krigsårene og mangelårene, der fulgte. Det var en mærkelig tid. Der kom masser af arbejdere med toget til Kolind, hvorfra de blev transporteret videre med lastbiler til den store arbejdsplads: flyvepladsen i Tirstrup.

I butikken kneb det med varer. Vi var på "tildeling" og kunne altså kun købe et bestemt kvantum tøj, men meget tøj gik over sortbørsen uden om det officielle system. Når vi havde

² Forretningens historie kan læses i Bent Møller Pedersen: "Dengang og nu i Kolind. Fra landsby til handelscenter", Kolind 2004, side 42-43. Robert Bang havde butikken fra 1928 til 1967 og hans søn Keld derefter til 1977. Derefter Beck til 1980, hvor Otto Sørensens bror Ejgil Sørensen tog over og kaldte butikken "E. S. Mode". I dag drives butikken videre af Ejgil Sørensens datter Lenne

nogle gode varer blev de lagt ind under disken og forbeholdt de faste kunder - og dem, der kunne betale.

Jeg husker en god historie fra manufakturhandler Kiil i Rønde. En dame havde hørt, at han havde fået bomuldsvarer hjem. Da hun kommer ind i butikken og vil købe, benægter Kiil at have dem. Hvortil damen svarer: "Ja, jeg ved godt, at De har dem, for jeg har lige talt med en dame, der har købt. Jeg ved også, at hun havde en flæskesteg med. Jeg har også en flæskesteg med, men den sidder godt nok fast!" - og så klappede hun sig på sin omfangsrige bag.

Jeg blev ofte sendt til Herning for at gå fra fabrik til fabrik for at støve nogle gode varer op. Så boede jeg på Hotel Eyde. Jeg var jo ikke vant til at bo så fint, så da en tjener spurgte, om jeg ikke skulle have mine sko pudset, svarede jeg naturligvis "nej tak, det kan jeg selv klare". Tjeneren kikkede bebrejdede på mig og svarede. "Er De klar over, at det er det, jeg skal leve af?" Det gav jo stof til eftertanke.

Pudsigt nok overtog min bror Ejgil senere butikken i Kolind. Det er gået til på den måde, at han købte EBM, der lå i naboejendommen, og da så Robert Bangs butik på Bredgade 10 ved siden af kom til salg, købte han den og lagde de to butikker sammen, med herretøj i EBM og dametøj i Bangs gamle butik, som kom til at hedde "E. S. Mode". Dametøjsbutikken er for ikke så længe siden gået videre til næste generation, datteren Lenne, mens EBM er solgt fra og nu igen er en selvstændig butik, nabo til "E. S. Mode".

Til Hornslet

Oluf Sumborg i Hornslet kontaktede mig gennem min søster i Hornslet. Han var ungkarl og manglede en til at overtage forretningen og ville gerne have en snak med mig, om det var noget for mig. Jeg tog derover og talte med ham, og hans besked var klar: "Otto Sørensen, jeg synes De skal købe det her!"

Jeg måtte svare, at jeg gerne ville overtage, men jeg havde ingen penge. Jeg havde mødt min kone Esther, der var assistent i en damefrisørsalon tæt på manufakturhandelen i Kolind - en salon, som hun siden selv havde overtaget. Vi var blevet gift i 1948. Hun var naturligvis ked af at skulle afhænde salonen, men vi vidste jo, at der ikke var nogen fremtid for mig i Kolind.

Vi havde lige fået vores første barn, Lars. Det var året før, i 1953. Derfor var det helt afgørende for os at få noget ordentligt at bo i. Enden på snakken blev derfor, at jeg fik stilling hos Sumborg, der så til gengæld skulle sørge for et hus i Hornslet til os.

Oluf Sumborg ordnede det meget praktisk. Han købte et hus i Hornslet til os, som vi selv havde kikket ud. Det kostede 31.000 kr. med 16.700 i udbetaling, og på et stykke kladdepapir skrev jeg så under på, at jeg havde lånt beløbet til udbetalingen af Sumborg, og at jeg ville betale det tilbage med 100 kr. om måneden til alt var betalt. Såre enkelt!

Huskøbet blev vores store held, for da vi senere overtog butikken i Rønde, var det værdistigningen på huset, der gjorde det muligt for os. Huset var et rigtig godt og flot hus, en villa med mansardtag, den ligger der endnu, det er Havevej 3. Vi var så heldige, at Sumborg ønskede at købe huset for senere at nyde sit otium der, og da det var en tid, hvor huspriserne var steget meget, købte han det for 70.000 kr. Derved fik vi frigjort kapital til at overtage i Rønde. Jeg har tit tænkt på, hvor heldigt det var, at Sumborg ikke i stedet selv havde købt huset

Vores nye hus i Hornslet, Havevej 3 – huset står der i bedste velgående også i dag.

og havde ladet os sidde til leje, for det havde helt givet været lige så godt for os i begyndelsen. Så det må kaldes den tredje tilfældighed i forløbet frem mod at blive manufakturhandler i Rønede.

Robert Bang blev ikke glad, da han hørte, at jeg havde fået en ny plads. Han forsøgte senere at få mig tilbage: "Otto, hvad får du der, som du ikke har haft hos mig?"

Jeg måtte jo svare, at Sumborg havde sørget for, at vi fik vores eget hus. "Jamen, det kunne vi da også have ordnet her!", svarede Robert Bang. Jeg nøjedes med at tænke, at det kunne han jo godt have fortalt mig...

Ni gode år i Hornslet

Jeg fik 9 gode år i Hornslet. Esther blev ansat som assistent i en damefrisørsalon på Ballesvej og var glad for at være der. I butikken, der lå på Tingvej 49 tæt på stationen, arbejdede jeg, og Sumborg tjente pengene. Det siger jeg uden nogen form for malice mod Sumborg, for han var i alle forhold en god arbejdsgiver. Sagen var jo, at han egentlig havde villet trække sig tilbage og sælge forretningen til mig. Da jeg så ikke havde kapital til overtagelsen, gav han mig i stedet en chance for at arbejde i forretningen og lægge nogle penge til side og overtage forretningen senere. Det gav selvfølgelig mig en ekstra gejst at vide, at det hele på sigt kunne blive mit.

Der var nok at tage fat på. Vi forhandlede også gardiner og gulvtæpper. Vi havde et godt samarbejde med min svoger, der var sadelmager i byen. Sammen fik vi arrangeret en stor udstilling af tæpper på Hotellet i Hornslet, og det blev en stor succes. Vi var sammen ude og tage mål, så leverede vi banerne til ham og han syede tæpperne færdige derhjemme. Så tog vi sammen ud og lagde tæpperne på. Jeg cyklede rundt i byen med gulvtæpperne på skulderen - af og til også uden for byen. "Tæppelægningen" foregik som regel efter lukketid, og det blev ofte meget sent, før vi kom hjem.

En dag sagde jeg til Sumborg, at det kunne være rart at have en bil at køre med tæpperne i. Sumborg havde svaret klar: "Otto Sørensen, hvis De køber bilen, så vil jeg give 500 kr. om måneden i tilskud til den!" Og sådan blev det. Det gjorde livet med gardinerne og tæpperne noget lettere.

Sumborgs butik, ca. 1957. Foran Esther og mig, i trækvognen Lars og Mariann.

Sumborgs butik i dag, hvor bygningen rummer Restaurant Cypren.

Til Rønede

En dag kom min søster i Rønede og fortalte, at Markusen i Rønede gerne ville tale med mig. Sådan foregik kommunikationen jo dengang - man talte med nogen, der talte med nogen... Min søster i Hornslet havde fungeret som mellemmand ved vores første flytning, nu blev det min anden søster i Rønede (gift med hønseriejer Martin Hansen på Rønne Allé), der formidlede den anden.

Aksel Markusen havde Røneds største manufakturforretning. Han var gift og havde to sønner, men ingen af dem var interesseret i at føre forretningen videre. Den ene var godt nok

uddannet i manufaktur, men var i USA. Han kom senere hjem og fik en stilling i manufaktur i Grenaa. Men Markusen havde ikke noget hjerteligt forhold til sine to sønner, de havde aldrig rigtig fået lov til noget.

Jeg tog over og talte med ham. Heller ikke i denne omgang havde jeg penge til at købe butik selv, men så fandt vi ud af, at hvis vi solgte huset i Hornslet og fik indrettet en beboelse oven på forretningen i Rønede lod det sig nok gøre. Vi havde fået vores andet barn, Mariann, i Hornslet, og lejligheden ovenpå i Rønede var godt nok noget trang til den efterhånden krævende familie. Der var fjerlager til puder og dyner, da vi købte, og det kunne nok være svært at se, at det kunne blive til beboelse. Jeg kan huske, at vores søn Lars, der dengang var 9 år gammel, forskrækket udbrød: "Skal vi bo her? Jeg skal i hvert fald ikke!" Men faktisk fik vi en rigtig god lejlighed ud af det.

Som sagt så gjort, vi solgte huset i Hornslet og fik på den måde frigjort 70.000 kr. til at købe butikken i Rønede. Det var mange penge dengang, men alligevel slog de ikke til, vi skulle skaffe 75.000 kr., så jeg måtte en omgang rundt til brødre og svogre for at skaffe de nødvendige kautionister på en kassekredit i Andelsbanken, og det lykkedes heldigvis at nå til vejs ende, så vi kunne flytte til Rønede. Men alle penge var brugt til etableringen, og Esther spurgte forfærdet: "Jamen, hvad skal vi så leve af?" Jeg måtte jo svare, at vi skulle leve af at sælge tøj...

Vore første varekøb måtte foretages med stor forsigtighed. Pengene var små, der var ikke plads til fejl køb. Alt skulle kunne sælges - helst hurtigt. Det lykkedes heldigvis.

I Hornslet kom der til at gå endnu en halv snes år, før Sumborg afhændede butikken til P. Andersen med "Hendes butik" i 1974. I dag er der Restaurant Cypern i ejendommen.

Markusen

Markusen var på mange måder meget speciel. Han var en meget "fin" mand og en dygtig forretningsmand. Men hans fine manerer gik ikke i en by som Rønede, folk kunne ikke lide ham. Han duede ikke til kundekontakt. Men han ville have drevet det vidt i en større by, for evnerne manglede bestemt ikke. Vi fik hurtigt et godt forhold til både ham og hans kone Harriet.

Grunden til, at Markusen ville afhænde, var et svigtende helbred, og han døde kort efter at have solgt til os. Han var meget opsat på, at jeg skulle overtage, og jeg husker, at det først var efter at jeg havde skrevet under på handelen, at han pludselig spurgte: "Skal vi ikke lige se på, om du har råd til at overtage?" Det syntes jeg da var en god idé, men måske lidt mere relevant før underskriften var faldet.

Vi var klar over, at alt, hvad der blev af overskud i butikken, skulle investeres. Så det blev ikke til nogen form for luksustilværelse - måske blev det endda lidt trangere.

Markusens boede privat i det lange hus, der dengang lå hele vejen mellem det nuværende TV-hus og vores butik. Han ejede huset, og hans førstedame Asta Sørensen havde en lejlighed ovenpå, og arbejdsmand Chr. Sørensen i den anden ende af huset. Oprindeligt havde Markusen boet i den vestlige ende af butiksfløjen, men den var blevet inddraget til butik.

Selvfølger var der forskellige omgangskredse i Rønede. Jeg husker, at Markusens kom meget sammen med bager Jensens og familien Stilling, der havde den store bæltefabrik i Følle. Selv havde vi et fint forhold til Markusens og fortsatte med at have en god kontakt til Harriet, der var en hjertensgod og dejlig dame, efter at Markusen selv var død.

Butikken i Rønede

Butikken i Rønede har en agtværdig historie bag sig. Den blev oprettet i 1862 af to ungarle under navnet "Schou og Gliemann". Senere blev den overtaget af "Crome og Goldschmidt", der ansatte den unge Axel Markusen som bestyrer. 1. august 1930 overtog Markusen selv butikken, der nu kom til at føre hans navn: "Aksel Markusen". Han var på det tidspunkt 36 år gammel, og altså 69 år gammel i 1963, hvor han afhændede til os.

Markusens butik, som den så ud, da jeg overtog den i 1962

Manufakturhandler i Rønne

Vi førte butikken videre under navnet "Markusens Efterfølger". Man skulle nødtigt støde nogle af de gamle kunder fra sig. Efter omkring fem år mente jeg dog at være så kendt selv, at jeg turde bruge mit eget navn til butikken.

Butiksarealet var på i alt 90 m². Der var herretøj i udstillingsvinduet til den ene side, dametøj i vinduet på den anden side. Derudover var der et stort, flot kontor, men det inddrog vi hurtigt til butik, for det var jo ikke her, pengene skulle tjenes. På den måde kunne vi allerede i 1966 åbne en ny gardin- og konfektionsafdeling.

Jeg husker endnu de store, flotte mahogniskabe med glasdøre, som vi havde bl.a. skjorter i. Hatte og huer lå ovenpå skabene og skulle hentes ned med stiger. Det ærgrer mig, at jeg smed de gamle flotte skabe ud, de havde været ubetalelige at have i dag. Men de blev simpelt hen hugget til pindebrænde dengang. En af de gode minder om dem var dengang slagter Bendstrup fra Molsvej kom ind og skulle købe en hat. Han havde ikke tålmodighed til at vente på, at vi fik kravlet op efter hattene, der lå oven på de store skabe, så han ragte resolut hele hattestakken ned med stokken - så havde han hele udvalget til gennemsyn med det samme.

Udstillingsmontrerne ud mod vinduerne kørte på hjul og skulle rulles til side, når vi skulle have fat i noget af det tøj, der var i udstillingsvinduet. Det var en noget tung og træls forestilling. Der var meget højt til loftet, men vi fik hurtigt lofterne sænket. Gulvene var med mørkebrunt linoleum, der skulle behandles med savsmuld og olie, det fik vi naturligvis også hurtigt ændret.

Esther opgav frisørfaget for at være med i driften af butikken, og det viste sig hurtigt, at hun var guld værd i butikken. Hun var jo som damefrisør vant til at snakke med damerne, så hun var noget af et naturtalent og blev hurtigt et vigtigt omdrejningspunkt i butikken. Uden nogen sinde at have lært faget.

Konkurrenterne i Rønde

Der var en anden herretøjsbutik i Rønde, nemlig EBM, som ejedes af Valdemar Christensen. Han havde "herreekvipering" - og altså ikke dametøj, der var Markusens speciale. Herretøjet havde ført en lidt hensygnende tilværelse hos Markusen, men satsede på både herre- og dametøj. Det har nok ikke været med til at stemme Christensen mildere over for den nye konkurrent.

Byens tredje manufakturforretning var Kiils. Kiil var svigersøn af den tidligere ejer, Bundgaard, der havde bygget den hvide villa ud for Molsvej, som Kiil også havde overtaget efter ham. Butikken lå i den bygning, der i dag er den vestlige del af Djurslands Bank. Kiil fulgte meget med i, hvad der foregik nede ved os og var efter sigende fra starten overbevist om, at vores butik ikke ville få lang levetid.

Vi havde intet at gøre med hverken Kiil eller Christensen - vi var konkurrenter, og de så skævt til mig, og betragtede mig nok som noget af en opkomling, der var trængt ind i byen og nu skulle lave alting om. Da Kiils butik blev overtaget af Schmidt-Hansen, gjorde det ikke den store forskel. Han kom fra Århus og havde samme "fine" stil. Men butikken sygnede hen, og der kom ingen ny efter Schmidt-Hansen.

Christensen i EBM virkede noget indesluttet, og vi talte aldrig sammen. Helt anderledes blev det med EBM / Din Tøjmand, da den blev overtaget af Jytte og Henning Kristensen (der 2005 solgte videre til den nuværende ejer Niels Haslund). Dem fik vi fra starten det allerbedste forhold til, og de har fået en rigtig god butik ud af det - og heldigvis har der været plads til os begge.

De første år i Rønde

Jeg husker endnu helt tydeligt, at vi solgte for nøjagtigt 928 kr. den første dag, vi havde åbent. Det var nytårsaftensdag 1962 - to dage senere var den officielle åbning.

Butikken, som den var tegnet til annoncen for "overtagelsesudsalget" 14. januar 1963

Markusen havde kun annonceret i Auning Folkeblad (oprindelig Mørke Folkeblad). Sådan var det med flere handlende i byen. Det undrede mig meget. Jeg gik op til bogtrykker Åge Sørensen på Adresseavisen og fik en aftale om annoncering i Adresseavisen i stedet. I de følgende år udvidede Adresseavisen sit udbredelsesområde i takt med at vi og andre butikker i Rønne fik kunder i et større opland. Jeg tror, annonceringen er helt afgørende, og jeg har haft annoncer i hver eneste uge - jeg mindes ikke at være sprunget over én eneste gang.

Det viste sig at være en rigtig beslutning. Nu kom vi i kontakt med molboerne, der hurtigt blev en vigtig del af vores kundeunderlag. Jeg kom til at holde meget af molboerne - de er et herligt folkefærd. Sådan har jeg det stadigvæk.

Molboerne havde indtil vi kom til byen kørt igennem for at handle i Århus - nu fik vi dem til at standse op på halvvejen. Næste skridt kom ved at lave nogle modeshows i Løgten-Skødstrup området, og det lykkedes også at trække kunder til derfra. Så kom turen til det nordlige Århus, og det er i dag et faktum, at vi har rigtig mange kunder fra Århus-området.

Vi var fire i butikken, Esther og jeg, en udlært og en lærling. Fra Markusen overtog vi Asta Sørensen, der var vores førstedame og knagende dygtig. Hun boede i en lejlighed ovenpå Markusens i det lange hus ved siden af.

Der gik nogle år, før vi udvidede staben, men vi kom efterhånden op på 12. Efter at boligtekstiler er skilt fra og vi ikke mere sælger børnetøj er vi i dag 9.

Markusen havde næsten kun solgt dametøj - herretøjet var skubbet lidt til side. Vi trak det frem i lyset og har også i dag begge dele, selv om det er lidt usædvanligt - i de større byer er det stort set kun stormagasinerne, Salling og Magasin, der satser på begge afdelinger. Vi sælger dog også i dag mest dametøj.

Markusen havde haft lidt gardiner og gulvtæpper, men der var stort set ingen omsætning på det. Det var jo noget, jeg havde gjort det meget i i Hornslet, så jeg dyrkede det en del og fik en god forretning ud af det. Da byens to møbelforretninger, Ankers Møbler og Rasmussens Maskinsnedkeri, begyndte at sælge gulvtæpper, holdt jeg op, men jeg fortsatte med gardiner, der senere blev skilt ud til en afdeling for sig og senere solgt fra.

Personalet i 1964: Asta Sørensen, Otto Sørensen, Connie Hansen, ukendt

Det kom mig til gode, at jeg havde nogle gode forbindelser til Grenaa Dampvæveri. Det betød, at jeg ind imellem kunne levere store mængder metervarerester - jeg har hentet tonsvis af dem derude. Når vi fik en sending hjem, og havde haft de rigtige annoncer i Adresseavisen, stod kunderne i kø om morgenen. Det var sjovt og spændende, og det var med til at give butikken en god start.

Rønede by

Nogle år efter Markusens død ønskede fru Markusen at flytte ned i nærheden af den ene søn, der var tandtekniker i Haderslev. Derfor satte hun det lange hus til salg – det har været sidst i 1960'erne - og så kørte jeg over til borgmester Holst Pedersen i Thorsager³ og overtalte ham til at lade kommunen købe huset og anlægge offentlig parkeringsplads på stedet. Det skete også og har helt sikkert haft afgørende betydning for handelen i Rønede, ikke alene for os, men også for supermarkedet overfor. Det eneste, der blev levnet af det lange hus, var den østre ende, som blev købt af Per Høst og som lige for et års tid forsvandt for at give plads til Super Bests udvidelse.

Vi holdt godt sammen i handelsstanden. Her spiller vi fodbold i natdragt i forbindelse med Rønedehallens indvielse ca. 1972. I midten borgmester Erik Holst-Pedersen, nederst til venstre tømrer Willy Laursen, til højre Oste-Bonde(ostehandler Bonde Nielsen), øverst er nr. 2 fra venstre Pølse-Oscar (pølsebarens ejer), Leo Munk, og mig selv.

³ Rønede Kommune var dannet i 1968 ved sammenlægning af den gamle Thorsager-Bregnet sognekommune og Feldballe sognekommune. Den nye kommunes første borgmester blev gårdejer Erik Holst Pedersen fra Thorsager.

Jeg havde ellers selv fået tilbudt at købe det lange hus for 300.000 kr. over 10 år. Men jeg var ikke i tvivl om, at der først og fremmest var brug for en parkeringsplads på stedet, det var jo begyndt at være bilernes tid. Jeg kunne også forestille mig den fine facade, vores forretning kunne få ned langs den nye parkeringsplads.

Kommunen lod bygge en lille kiosk ud mod Hovedgaden, P-kiosken, der blev forpagtet af Carletti i Skødstrup. Indtil da havde man måttet købe småting og blade oppe i kiosken ved rutebilstationen på Ceresvej. Rutebilkiosken blev nedlagt sammen med betjeningen af rutebilstationen i 1984, mens P-kiosken blev nedlagt og nedrevet i 2004.

Jeg husker, at Thorsager-bageren havde "landtur" med bil og også solgte meget brød i Rønde. Røndes egen bager, bager Jensen, havde vist nok ikke landtur. Salget dengang var helt entydigt rugbrød og franskbrød - kager var der ikke meget salg af, enten bagte man selv eller også klarede man sig uden.

Brugsen lå oppe i byen, hvor der nu er Matas. Da Brugsen oprettede det nye supermarked, hvor der nu er Fakta, købte vi den gamle brugsbygning og havde i nogle år boligtekstiler der.

Jeg havde ikke noget at gøre med de andre manufakturforretninger i byen. Til gengæld var der et fænomentalt sammenhold med de fleste andre handlende. Pølse-Oscar og Oste-Bonde og alle de andre, herlige folk – selv var jeg Klude-Otto. Vi brugte meget at køre afsted til andre byer af Røndes størrelse og gå omkring og snakke med både de handlende og kunderne. Det lærte vi meget af. Vi kørte selv, betalte alting helt privat, 2-3 biler afsted, og så sluttede vi af med en god middag i den by, vi besøgte. Jeg husker ture til Hammel, Holstebro, Skanderborg, Skørping. Det sammenhold har jeg fra starten lagt meget stor vægt på, og så længe det kan bevares, kan Rønde beholde sin enestående position som handelsby.

Oprindelig var Håndværker- og Borgerforeningen de handlendes forening. Men den var ved at udvikle sig til en ren selskabsforening, så vi handlende dannede vores eget "Handelsudvalg". Det var ikke helt velset af resten af foreningen, og det endte da også med, at vi brød helt ud og dannede "Handelsstandsforeningen" i begyndelsen af 1980'erne. Den nye forening stod bl.a. for en række årlige messer i Røndehallen, med Bjarne Sørensen (Ankers Møbler), Erling Mikkelsen (Brugsen) og Carsten Skivild (Danske Bank) som tovholdere.

Udvidelser

Vi solgte oprindelig også både gardiner og gulvtæpper, men vi hørte hurtigt op med gulvtæpperne, da der var hele tre møbelbutikker i byen, der også solgte tæpper. Det var først og fremmest Anker Sørensen, og så Søren Rasmussen, hvis maskinsnedkeri lå lige over for os. Og så Henry Pedersens møbelforretning, der lå i bygningen øst for Statoil (dengang Esso), hvor der nu (2005) er møbel- og pejsebutik.

Gardinafdelingen gjorde vi derimod en hel del ud af, og allerede i 1966 oprettede vi en særlig gardin- og sengeudstyrsafdeling, som unge Preben Pedersen fik lov at boltre sig med, idet vi indrettede butik og udstillingsvinduer også i den gamle villa mod vest. En ny konfektionsafdeling blev det til ved samme lejlighed. Som det blev sædvane ved alle udvidelser og ombygninger også senere, benyttede vi lejligheden til at lave et kæmpeudsalg ud af det.

Men det blev ved med at knibe med pladsen. Vi ville jo gerne have plads til både herre- og dametøj. Derfor kastede vi os i 1970 ud i det første store udvidelsesprojekt, til den imponerende pris af 400.000 kr. Vi byggede en vinkel på 500 m² ud i haven, 250 m² for oven og tilsvarende for neden. Det betød en fordobling af butiksarealet, og dermed fik vi plads til en flot herreafdeling i den nye bygning, og vi ansatte Gert Christensen som bestyrer af den, og det er han da for resten endnu.

Her i 2010 kunne vi fejre hans 40-års jubilæum i firmaet, og han er den, der har været her længst. Næste 40-års jubilæum bliver Kirsten Pedersens – hun har været her siden 1974. For to år siden havde vi to 25-års jubilæer, nemlig Kirsten Fasts og Marianne Stuhr Jensens. Men der er faktisk mange, der har været i firmaet i rigtig mange år. På mange måder er vi i det daglige én stor familie.

Ovenpå blev der plads til en udvidelse af vores lejlighed med en stor stue på 150 m² - på et tidspunkt, hvor børnene var ved at være store, så vi ikke havde nær så meget brug for pladsen som tidligere. Stuen kom da også hurtigt til at ligge temmelig uberørt hen.

Alle udvidelser blev naturligvis fulgt op med store udsalg. Annoncen for udvidelsen i 1966 taler om satin-dynebetræk for 24,85 kr. og tre par dametrusser for 4,95 kr. Og så var der gratis balloner og "poser med rester" til børnene. Ombygnings-udsalget i januar 1970 havde herrebeklæder til 48 kr., habitter til 198 kr., damenederdele til 9,85 kr. og damefrakker til 68 kr. Efter udvidelsen i 1970 blev vi i alt 12 ansatte i butikken - en kraftig udvidelse af staben på de kun 7 ansatte indtil da. Ved 25-års jubilæet 18 år senere var vi 16, men vi havde også både dametøj, herretøj, børnetøj, gardiner, hvidevarer og en afdeling med metervarer og småting.

Jeg fik efterhånden lyst til at handle ejendomme og har ejet flere af byens ejendomme i kortere eller længere perioder. Som nævnt havde jeg den gamle Brugs, og jeg købte også hjørneejendommen på Smouenvej - Frederiks Allé af papir- og boghandler Romby Larsen. Men det tog overhånd, jeg havde til sidst 27 lejemaal at holde styr på, og jeg havde svært ved at sætte huslejerne op, når det var nødvendigt. Så jeg afhændede den del af forretningen til min søn Lars.

Butikken efter udvidelsen i juni 1966, fotograferet fra mejeribestyreren Åge Busk Sørensens have lige overfor

Personalet ved 25-års jubilæet i 1988

O. S. Boligtekstiler

Vi havde også god gang i salget af gardiner. Faktisk så godt, at vi lavede en særlig gardinafdeling nede i kælderen. Da Brugsens gamle bygning blev ledig længere oppe i Hovedgaden, købte vi den i 1974 for 525.000 kr. - Brugsen byggede i stedet nyt supermarked, hvor der nu er Fakta. Vi fik Preben Pedersen til at bestyre gardinbutikken oppe i byen. Der var forretning i to etager, og navnet blev "O. S. Boligtekstiler". Der var 200 m² i stueetagen og tilsvarende i kælderen. Med køb, ombygning og varelager stod den nye butik os i 1,25 mill. kr. - det var noget af en satsning dengang. December 1976 var butikken klar til åbning med et forrygende åbnings-udsalg lige op til jul. Den frigjorte plads i hovedbutikken blev brugt til bl.a. at indrette en særlig børneafdeling, senere (1981) også en særlig ung mode-afdeling.

Preben havde været i butikken lige fra begyndelsen, for jeg overtog ham som bydreng og 13 år gammel fra Markusen. Han blev hurtigt som et medlem af familien og var også med os i weekenderne i sommerhuset eller på udflugter. Efter konfirmationen kom han i lære hos os og kom efter læretiden til at stå for hele gardinafdelingen. Så det var en særdeles nær og betroet medarbejder, der kom til at stå for den nye butik. Det samme gjaldt Jette Nielsen, der var blevet ansat hos os i 1969, og som kom med ham op i den nye butik.

Den nye "O. S. Boligtekstiler" kom hurtigt i god gænge, men vi fandt efterhånden ud af, at det var upraktisk ikke at have det hele under samme tag, så vi byggede i stedet endnu engang bagud i haven og indrettede gardinafdelingen her, med i alt 400 nye m² til en pris på 1,5 mill .kr. Bag butikken indrettede vi 18 nye parkeringspladser.

Preben Pedersen og Jette Nielsen, indehavere af O. S. Boligtekstiler, oktober 2010. Foto P. Poulsen

Den nye butik åbnede i december 1986. Fire år senere solgte vi den til Preben og Jette, samtidig med at Mariann overtog halvdelen af den øvrige virksomhed. De to har haft den siden. De var vist ikke begejstrede over, at vi flyttede butikken "hjem" i 1986, men især efter at Netto er kommet til, er de kommet til at ligge i noget af et smørhul i byen, med både vores butik og alle fødevarerbutikkerne omkring sig. I øvrigt ved jeg, at Jette og Preben er lige så glade for at have molboerne som kunder som vi selv er, og lige som os har de efterhånden mange kunder inde fra Århus-siden.

Den gamle bygning til gardinafdelingen lejede vi ud til boghandler Niels Trangbæk, der til gengæld lejede sin tidligere boghandel ud til en materialist, i dag en ejendomsmægler. Senere er boghandelen som bekendt flyttet over på den modsatte side af gaden i det tidligere Ankers Møbler, og nu er der Matas i vores tidligere butik. Vi ejer stadigvæk ejendommen.

De senere år

Efter at have udvidet til "O. S. Boligtekstiler" måtte vi konstatere, at nu var udvidelsesmulighederne på den nuværende matrikel udtømte, men det passede os godt, for vi havde nået den størrelse, vi kunne overskue og havde ikke ambitioner om mere. Tværtimod er det vigtigt at kende sin begrænsning og ikke risikere at miste overblikket. Ændringer og ombygninger er det derimod blevet til, en af dem var i 1992, hvor vi indrettede en lille café, især til ventende ægtemænd. Det har været en stor succes.

Vores datter Mariann kom i lære i en manufakturforretning hos Andreas Hansen i Horsens. Hun blev der nogle få år efter udstået læretid, men kom så hjem for at hjælpe til her hos os sidst i 1970'erne. 1990 blev Mariann medejer af firmaet, og fra 2005 har hun haft hele firmaet. Men som Mariann siger: Her i firmaet har vi altid sagt "vi", og det bliver vi ved med.

Otto Sørensen og Mariann Sørensen Thomsen, okt. 2010, foto Poul Rasmus Poulsen.

Ved 30-års jubilæet i 1993 fortæller Mariann Sørensen til avisen: "Min bror og jeg var altid i butikken, da vi var børn, for far havde altid noget, han lige skulle ordne". Hun arbejdede i butikken allerede som 9-årig og kom på lønningslisten som 14-årig. "Den her forretning har været hele familiens. Livet er foregået mellem endeløse bøjlerækker med jakker, bluser, trøjer, bukser og meget mere...arbejde, fritid og familieliv smeltede sammen til et større hele, hvor alle havde sin vigtige plads. Alle var med til at yde, men desto større var fornøjelsen, når man bagefter kunne være sammen om at nyde".

Mariann er heldigvis også meget aktiv i handelsstanden og lægger stor vægt på sammenholdet mellem de handlende i byen, ligesom hun har ført traditionen med ugentlig annoncering, modeshows og ikke mindst den gode, personlige service videre. Så jeg ved, butikken er kommet i de bedste hænder.

Da tiderne blev bedre, købte Esther og jeg et nedlagt husmandssted i Ugelbølle og flyttede derud, det må have været i 1980'erne. Her havde vi nogle rigtig gode år, indtil vi blev ældre og gerne ville tættere på byen. Omkring 2002 flyttede vi så til Rønde i Kjærulff-Møllers tidligere villa på Vestre Fasanvej. Her døde Esther i 2004.

Vi havde nogle år forinden købt City-huset, der ligger lige over for vores butik. Erna og Chr. Olsen, der boede her, var vores meget gode venner, og vi havde en aftale om, at når de ville sælge, skulle vi købe. Sådan blev det, vi købte ejendommen i begyndelsen af 1990'erne, efter at Chr. Olsen var død i 1989. Hensigten var, at når vi gik på pension, ville vi bo her, lige over for vores gamle butik. Nu gik det altså sådan, at Esther ikke kom med hertil - jeg flyttede hertil alene

Personalet hos Otto Sørensen i dag, Otto Sørensen yderst til venstre, derefter fra venstre: Kirsten Pedersen, Kirsten Fast, Marianne Stuhr Jensen, bag hende Gert Christensen, Mette Kløvedal, Sabrina Bjerregaard, Mariann Sørensen Thomsen, Inger Vorbjerg Loch, Anne-Marie Kvist Nielsen. Foto Poul Rasmus Poulsen.

efter Esthers død. Her bor jeg så sådan, at jeg lige kan krydse gaden hver dag og være med i det daglige i butikken derovre, og jeg kan fra vinduerne se direkte over på den bygning, som blev Esthers og mit livsværk.

Det siger sig selv, at en af vore største glæder har været, at Mariann har villet tage over efter os og føre butikken videre. Nu er jeg igen bydreng, lige som da jeg begyndte manufakturkarrieren, idet jeg hver dag går til hånde i butikken og kører ærinder og hjælper, hvor jeg kan. Det befinder jeg mig storartet ved. Og jeg kan følge med i alt i butikken fra "privaten" - jeg har faktisk direkte udsyn til disken og kasseapparatet fra stuevinduerne...

Rønde by i dag

Rønde har udviklet sig til en rigtig god handelsby. Vi har et godt samarbejde inden for handelsstanden, og det er guld værd. Vi er nødt til at stå sammen og kæmpe mod de større byer og deres storcentre. Det gør vi bedst ved positive samtaler, ved at give hinanden gode ideer - og helst nogle, de ikke har fået andre steder. Vi burde nok mere bruge fælles annoncering, jeg kunne godt tænke mig nogle friske indslag i Århus Kanalen. Vi burde annoncere nogle ekstra gode tilbud sammen, f.eks. torsdag-fredag-lørdag, det kunne godt få rigtig stor virkning.

Jeg ser frem til den midtbyrenovering, der allerede er godt i gang. Det er vigtigt, at byen ikke sover hen i successen, men hele tiden fornyr sig.

Vi har grund til at være stolte af vores by, man kan jo få alt, hvad man behøver, her. Det skal vi ikke glemme at fortælle vidt og bredt, kunderne skal ikke have lov at glemme, at vi er

Otto Sørensen manufakturforretning, som den tager sig ud i dag. Foto Poul Rasmus Poulsen.

her. Og så skal vi servicere kunderne og lade dem vide, at vi altid gør alt for dem - for konkurrencen bliver barskere i de kommende år, det er det eneste, der er helt sikkert. Og konkurrence er godt nok, det holder forretningsfolkene vågne, til gavn for kunderne.

Egentlig er det et under, at Rønde har kunnet klare sig i konkurrencen med de store byers "storcentre". En af forklaringerne er, at butikkerne ligger samlet i bymidten, så Rønde faktisk i sig selv er et "storcenter". Og sådan skal det være: hver butik skal i første omgang tænke på "Storcenter Rønde" og i næste omgang på sig selv. Hvis det lykkes, som det tyder på lige nu, så har Rønde ikke noget at frygte af fremtiden.

Mariann tilføjer (2010): Det bliver helt afgørende, at vi beholder vores vandrerhjem og at vi kommer i gang med renoveringen af Hovedgaden. Jeg tror også meget på fremtiden, for vi har jo i årevis, selv i krisetider som nu, ikke kendt til tomme butikker i Rønde. Lige nu er der én, den tidligere pejsebutik i den øverste ende af byen, men det er et rent overgangsfænomen. Så jeg kan nemt forestille mig, at vi i fremtiden vil opleve, at der bliver brug for en forretningsgade mere – det kan kun blive Birkevej – og hvem ved, om ikke Frederiks Allé kan udvikle sig som et spændende "latinerkvarter", især hvis vi hjælper det lidt på vej. Mangelen på P-pladser i Rønde er jo et positivt problem, der skyldes succesen, så det skal vi ikke piwe for meget over, men i stedet gøre en indsats for, at folk lærer at bruge de mange tomme pladser, der faktisk er, både langs Birkevej og bag Fakta og Netto.

Førstedame Asta Sørensen i frakkeafdelingen 1960'erne

Otto Sørensens manufakturhandel oktober 2010, foto Poul Rasmus Poulsen